

Rolnummer 968
Arrest nr. 8/97 van 19 februari 1997

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Namen.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en L. De Grève, en de rechters H. Boel, L. François, P. Martens, J. Delruelle, G. De Baets, E. Cerexhe, H. Coremans en A. Arts, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

*   *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag*

Bij vonnis van 4 juni 1996 in zake Ph. Hallet, M.-C. Jouant, de n.v. Entreprise Jouret, L. Horts, M. Trussart, Aimée Trussart, J.-J. Trussart, André Trussart, F. Trussart, P. Trussart, L.-Ph. Godfroid, de n.v. A.G. 1824, de n.v. Electrabel, de c.v. Sociale Voorzorg, de n.v. Winterthur Europe Assurances, de n.v. Aegon, de n.v. Royale Belge, de n.v. A.S.L.K.-Verzekeringen en P. Grandville, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 18 juni 1996, heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Namen de prejudiciële vraag gesteld over « de overeenstemming van artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, daarbij een onderscheid makend naargelang de vordering is ingesteld buiten de vastgestelde termijn, geen enkele vordering werd ingesteld, en naargelang de in artikel 26 bedoelde feiten dateren van vóór of na 21 maart 1995 ».

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil*

De n.v. Entreprise Jouret, waaraan in 1986 verschillende wegherstellingen te Namen werden toegewezen, werd aansprakelijk bevonden voor een gasexplosie die zich op 31 maart 1987 op een van de bouwplaatsen had voorgedaan. Die explosie had, naast aanzienlijke materiële schade en verschillende lichtgewonden, de dood van één persoon tot gevolg.

De hoofdvordering voor de Rechtbank van eerste aanleg te Namen strekt tot de terugbetaling van het bedrag van de schade die Ph. Hallet en M.-C. Jouant, wonende te Saint-Servais, rue du Beau Vallon 95, hebben opgelopen.

Verschiede verzoekschriften tot vrijwillige tussenkomst werden ingediend, respectievelijk door de c.v. Sociale Voorzorg, de n.v. Aegon, de n.v. Royale Belge, de A.S.L.K. en P. Grandville, wonende te Saint-Servais, rue du Beau Vallon 120. Ze beogen alle de n.v. Entreprise Jouret tot voormelde terugbetaling te laten veroordelen.

Hoewel de n.v. Entreprise Jouret haar aansprakelijkheid niet betwist, oordeelt zij dat, aangezien het gaat om een overtreding « van een verordening », alle voormelde verzoekschriften onontvankelijk moeten worden verklaard omdat de rechtsvordering krachtens artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering verjaard is, waarbij zij als uitgangspunt neemt dat de Rechtbank geen rekening dient te houden met het arrest nr. 25/95 van het Hof.

De Rechtbank, die, in tegenstelling tot de verweerster, « oordeelt dat het voormelde arrest de waarde van een bindend precedent heeft », geeft evenwel toe dat « de absolute en ongenueanceerde toepassing van het in het arrest van het Arbitragehof uiteengezette principe een rechtsonzekerheid dreigt teweeg te brengen en een discriminatie onder de burgers in het leven lijkt te roepen, wanneer de overtredingen vóór 21 maart 1995 werden begaan; dat aldus, met betrekking tot zaken die definitief zijn beslecht, de benadeelden over geen enkel rechtsmiddel beschikken, aangezien hun artikel 26 van het Wetboek van Strafvordering is tegengeworpen ».

Onder die omstandigheden heeft de Rechtbank aan het Hof voormelde prejudiciële vraag gesteld.

III. *De rechtspleging voor het Hof*

Bij beschikking van 18 juni 1996 heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 12 augustus 1996 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 13 augustus 1996.

Memories zijn ingediend door :

- P. Grandville, wonende te 5002 Namen, rue du Beau Vallon 120, bij op 20 augustus 1996 ter post aangetekende brief;

- de n.v. Entreprise Jouret, met maatschappelijke zetel te 7860 Lessen, rue du Calvaire, bij op 24 september 1996 ter post aangetekende brief;

- de n.v. A.S.L.K.-Verzekeringen, met maatschappelijke zetel te 1000 Brussel, Wolvengracht 48, bij op 25 september 1996 ter post aangetekende brief;

- de Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, bij op 25 september 1996 ter post aangetekende brief;

- de n.v. Royale Belge, met maatschappelijke zetel te 1170 Brussel, Vorstlaan 25, bij op 26 september 1996 ter post aangetekende brief.

Van die memories is kennisgegeven overeenkomstig artikel 89 van de organieke wet bij op 9 oktober 1996 ter post aangetekende brieven.

De n.v. Entreprise Jouret heeft een memorie van antwoord ingediend bij op 7 november 1996 ter post aangetekende brief.

Bij beschikking van 26 november 1996 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 18 juni 1997.

Bij beschikking van 12 december 1996 heeft voorzitter M. Melchior de zaak voorgelegd aan het Hof in voltallige zitting.

Bij beschikking van dezelfde dag heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 16 januari 1997.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij op 12 december 1996 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 16 januari 1997 :

- zijn verschenen :

- . Mr. P. Henry en Mr. J-F. Henrotte *loco* Mr. Y. Hannequart, advocaten bij de balie te Luik, voor de n.v. Entreprise Jouret;

- . Mr. A. Hancotte, advocaat bij de balie te Namen, voor de n.v. Royale Belge;

- . Mr. Ph. Traest, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers E. Cerexhe en H. Boel verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Memorie van P. Grandville

A.1. Deze partij, die het slachtoffer is van het ongeval, komt vrijwillig tussen voor de feitenrechter, brengt het Hof de feitelijke elementen in herinnering die de schade hebben teweeggebracht die zij heeft geleden en zegt dat zij de beslissing van het Hof afwacht.

Memorie van de n.v. Entreprise Jouret

A.2. Het arrest van het Hof van 21 maart 1995, waarbij beslist is dat artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering strijdig is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, leidt in de praktijk tot ongewenste gevolgen, zoals een inbreuk op de beginselen van de rechtszekerheid, de niet-terugwerkende kracht en de niet-discriminatie onder de Belgen. Uit een onderzoek van de rechtspraak blijkt dat het Hof die gevolgen reeds onaanvaardbaar heeft bevonden, zoals in het bijzonder blijkt uit het arrest nr. 18/91 van 4 juli 1991, waarin het Hof « het omwille van de rechtszekerheid verantwoord [achtte] dat de nalatenschappen opengevallen vóór de uitspraak van het arrest Marckx onverlet zouden blijven, niettegenstaande de vaststelling dat het vroegere artikel 756 van het Burgerlijk Wetboek ongrondwettig is ».

Twee oplossingen lijken aldus overwogen te kunnen worden : de eerste zou erin bestaan dat het Hof, met toepassing van de rechtspraak die uit het arrest nr. 46/96 van 12 juli 1996 voortvloeit, zou preciseren dat de vaststelling van ongrondwettigheid vervat in het arrest van 21 maart 1995 van onmiddellijke toepassing is, namelijk dat zij geldt voor de vorderingen die niet verjaard waren op het tijdstip waarop dat arrest is uitgesproken. Die oplossing zou het beginsel van de niet-terugwerkende kracht in de tijd ontzien.

De andere oplossing bestaat erin om, op grond van het beginsel van de rechtszekerheid, een stelsel van overgangsrecht in het leven te roepen, naar het voorbeeld van hetgeen het Hof in het voormelde arrest nr. 18/91 heeft gedaan.

Concluderend wordt het Hof verzocht voor recht te zeggen dat de ongrondwettigverklaring van artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, vervat in het arrest van 21 maart 1995, van onmiddellijke toepassing is en dat de vorderingen die vóór 21 maart 1995 verjaard zijn, verjaard blijven.

Memorie van de Ministerraad

A.3. De prejudiciële vraag heeft niet alleen betrekking op de grondwettigheid van artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, maar ook op de draagwijdte van het beginsel dat is vooropgesteld in het arrest nr. 25/95 van het Hof van 21 maart 1995.

Met betrekking tot de grondwettigheid van artikel 26 verwijst de Ministerraad naar de rechtspraak van het Hof en merkt hij op dat hij op 12 juli 1996 een voorontwerp van wet tot wijziging van sommige bepalingen inzake verjaring voor advies heeft overgezonden aan de Raad van State. Volgens de tekst van dat voorontwerp zou

artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering worden gewijzigd.

Wat de toepassing betreft van het beginsel dat in het arrest nr. 25/95 is vooropgesteld, dient te worden opgemerkt dat de vraag of een onderscheid moet worden gemaakt « naargelang de vordering is ingesteld buiten de vastgestelde termijn, geen enkele vordering werd ingesteld, en naargelang de in artikel 26 bedoelde feiten dateren van vóór of na 21 maart 1995 » vreemd is aan hetgeen artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering zelf bepaalt, en betrekking heeft op het gezag van gewijsde dat aan de arresten van het Hof is gekoppeld. Het arrest van 21 maart 1995 heeft geen absoluut gezag van gewijsde. De Ministerraad heeft immers geen beroep ingesteld op grond van artikel 4 van de wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof om artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering te laten vernietigen, en dat artikel is dan ook niet vernietigd.

Het is dus evenmin mogelijk aan te geven welke gevolgen van de vernietigde bepalingen definitief moeten worden bevonden en welke gevolgen moeten worden geacht voorlopig gehandhaafd te zijn voor de vastgestelde termijn.

Bij ontstentenis van een arrest waarbij artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering wordt vernietigd, beschikken de benadeelden in de zaken die definitief zijn beslecht, aan wie artikel 26 van de voorafgaande titel werd tegengeworpen, dus over geen enkel beroep.

Dat onderscheid tussen de zaken die definitief zijn beslecht en de zaken die nog niet definitief zijn beslecht, steunt op een objectief criterium en is in redelijkheid verantwoord.

Met betrekking tot de zaken die nog niet definitief zijn beslecht, dient te worden vermeld dat de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof niet in de mogelijkheid voorziet het gezag van gewijsde van de arresten van het Hof waarbij uitspraak wordt gedaan op prejudiciële vragen, tot bepaalde vorderingen te beperken of een onderscheid te maken naar gelang van de datum waarop de feiten bedoeld in artikel 26 zich hebben voorgedaan of naar gelang van de datum waarop een vordering zou zijn ingesteld. Die laatste aangelegenheid heeft geenszins betrekking op de grondwettigheid van artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering. De grondwettigheid van artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering kan niet verschillend worden beoordeeld « naargelang de vordering is ingesteld buiten de vastgestelde termijn, geen enkele vordering werd ingesteld, en naargelang de in artikel 26 bedoelde feiten dateren van vóór of na 21 maart 1995 ».

Daarom moet de vraag van de Rechtbank te Namen negatief worden beantwoord.

Memorie van de n.v. A.S.L.K.-Verzekeringen

A.4. De beginselen die naar voren komen in het arrest van het Hof van 21 maart 1995 moeten worden toegepast, en dit ongeacht het ogenblik waarop de vordering tot schadevergoeding waartoe een overtreding aanleiding heeft gegeven, werd ingesteld. Weliswaar kan het Hof niet bij wege van algemene beschikking uitspraak doen in een arrest dat op prejudiciële vraag is gewezen, maar de oplossing die het Hof heeft vooropgesteld niet toepassen, zou erop neerkomen dat het beginsel van het gezag van gewijsde wordt geschonden, wat niet kan worden overwogen.

Memorie van de n.v. Royale Belge

A.5. De lering die moet worden getrokken uit het arrest dat het Hof op 21 maart 1995 heeft gewezen, blijft geldig in de drie door de Rechtbank te Namen beschouwde gevallen, en dus ongeacht het tijdstip waarop de vordering tot schadevergoeding werd ingesteld.

Ingeval de vordering werd ingesteld na het verstrijken van de termijn vastgesteld bij artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, blijft die bepaling uiteraard strijdig met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, aangezien geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen het doel dat met die maatregel wordt nagestreefd en de gevolgen ervan voor de slachtoffers.

Indien geen enkele vordering werd ingesteld, is dat net zozeer het geval.

Tot slot, indien het slachtoffer de vordering tot vergoeding van de schade veroorzaakt door een overtreding heeft ingesteld na 21 maart 1995, dan is de termijn vastgesteld bij artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering ofwel nog niet verstreken op het tijdstip waarop het slachtoffer zijn vordering instelt (per definitie na 21 maart 1995), in welk geval de vraag geen enkel belang heeft, aangezien de vordering hoe dan ook ontvankelijk is. Ofwel is de termijn waarin artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering voorziet wel verstreken op het tijdstip waarop de vordering wordt ingesteld (op een datum na 21 maart 1995). In dat geval bevindt men zich eens te meer in de eerste hypothese waarvan sprake hiervoor.

In werkelijkheid blijft een met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet strijdige wetsbepaling, zoals artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, uiteraard ongrondwettig, ongeacht het ogenblik waarop de vordering wordt ingesteld. Artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering is strijdig met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet sinds de inwerkingtreding van die bepalingen, zelfs al heeft men moeten wachten tot 21 maart 1995, de datum waarop het Hof dit aan het licht heeft gebracht.

Memorie van antwoord van de n.v. Entreprise Jouret

A.6. Weliswaar biedt artikel 8, tweede lid, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof het Hof de mogelijkheid om de werking in de tijd van zijn vernietigingsarresten te beperken, maar de bijzondere wet heeft niet uitdrukkelijk voorzien in die mogelijkheid wanneer het Hof een bepaling ongrondwettig heeft verklaard als antwoord op een prejudiciale vraag. In zijn arrest nr. 18/91 van 4 juli 1991 heeft het Hof het voormelde artikel 8, tweede lid, evenwel bij analogie toegepast. In die zaak, en om het beginsel van rechtszekerheid in acht te nemen, heeft het Hof het vroegere artikel 756 van het Burgerlijk Wetboek immers ongrondwettig verklaard, enkel « in zoverre het toepasselijk is op nalatenschappen opengevallen vanaf 13 juni 1979 » (de datum waarop het Europees Hof voor de Rechten van de Mens zijn arrest Marckx uitsprak).

De redenen ter verantwoording van de bij het voormelde artikel 8, tweede lid, vastgestelde mogelijkheid waarover het Hof beschikt om de draagwijdte van zijn vernietigingsarresten in de tijd te beperken, verantwoorden *a fortiori* dat een dergelijke beperking kan gelden voor de ongrondwettigverklaringen die op prejudiciële vragen worden uitgesproken, aangezien het mogelijk is dat het Hof in een dergelijk contentieux uitspraak moet doen over de grondwettigheid van wetten die reeds tientallen jaren van kracht zijn. Het arrest nr. 18/91 van het Hof is trouwens in overeenstemming met de rechtspraak die over het algemeen wordt gevolgd door de grondwettelijke hoven en door de rechtscolleges die, zoals het Hof van Justitie van de Europese Unie, prejudicieel uitspraak moeten doen over de overeenstemming van een lagere rechtsnorm met een hiërarchisch hogere rechtsnorm.

Aangezien het arrest nr. 25/95 van 21 maart 1995 de werking in de tijd van de ongrondwettigverklaring niet nader heeft bepaald, is het Hof op grond van de wezenlijke beginselen van het overgangsrecht ertoe gehouden om, in de thans voorliggende zaak, de werking van de ongrondwettigverklaring van artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering te beperken en, meer in het bijzonder, te beslissen dat die ongrondwettigheid niet geldt ten aanzien van vorderingen die reeds verjaard waren op het tijdstip waarop het voormelde arrest is bekendgemaakt.

- B -

B.1. De verwijzende rechter refereert aan het arrest van het Hof nr. 25/95 van 21 maart 1995. In dat arrest antwoordde het Hof op een prejudiciële vraag gesteld naar aanleiding van een vordering die op 30 augustus 1989 voor de Rechtbank van eerste aanleg te Gent was ingesteld en die strekte tot de vergoeding van schade veroorzaakt door een verkeersongeval dat zich had voorgedaan op 27 oktober 1983. Aangezien de burgerlijke fout die de verweerder werd verweten, ook een misdrijf uitmaakte, was de vordering verjaard met toepassing van artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, dat bepaalt :

« De burgerlijke rechtsvordering volgend uit een misdrijf, verjaart door verloop van vijf jaren, te rekenen van de dag waarop het misdrijf is gepleegd; zij kan echter niet verjaren vóór de strafvordering. »

Het Hof heeft geoordeeld dat die bepaling de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt doordat zij de verjaringstermijn van een burgerlijke rechtsvordering volgend uit een misdrijf, vaststelt op vijf jaar, terwijl de burgerlijke rechtsvordering volgend uit een onrechtmatige daad die niet door de wet strafbaar wordt gesteld, verjaart na 30 jaar, krachtens artikel 2262 van het Burgerlijk Wetboek.

B.2. In de prejudiciële vraag die in onderhavige zaak is gesteld, wordt een identiek rechtsprobleem opgeworpen : bij vorderingen die voor de Rechtbank van eerste aanleg te Namen zijn ingesteld, wordt schadeloosstelling gevraagd voor schade veroorzaakt door bij wet strafbare

feiten, die zich hebben voorgedaan op 31 maart 1987. Sommige vorderingen werden ingesteld vóór, andere na het verstrijken van de termijn van vijf jaar vanaf die datum.

B.3. Van oordeel zijnde dat « de absolute en ongenueanceerde toepassing van het in het arrest van het Arbitragehof uiteengezette principe een rechtsonzekerheid dreigt teweeg te brengen en een discriminatie onder de burgers in het leven dreigt te roepen, wanneer de overtredingen vóór 21 maart 1995 werden begaan » stelt de verwijzende rechter aan het Hof een vraag over « de overeenstemming van artikel 26 van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, daarbij een onderscheid makend naargelang de vordering is ingesteld buiten de vastgestelde termijn, geen enkele vordering werd ingesteld, en naargelang de in artikel 26 bedoelde feiten dateren van vóór of na 21 maart 1995 ».

Een dergelijke vraag komt erop neer aan het Hof te vragen of de werking in de tijd van arrest nr. 25/95 niet moet worden beperkt.

B.4. Artikel 8, tweede lid, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof staat het Hof toe om, wanneer het uitspraak doet op een beroep tot vernietiging, « bij wege van algemene beschikking, die gevolgen van de vernietigde bepalingen aan [te wijzen] welke als gehandhaafd moeten worden beschouwd of voorlopig gehandhaafd worden voor de termijn die het vaststelt ».

Gesteld dat, zoals sommige tussenkomen partijen betogen door zich te baseren op arresten van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen die steunen op « dwingende overwegingen van rechtszekerheid », het Arbitragehof, zelfs wanneer het uitspraak doet op prejudiciële verwijzing, bij wijze van uitzondering de werking in de tijd van zijn arresten zou kunnen beperken, dan nog zou een beperking die, zoals te dezen, zou worden gesteld bijna twee jaar na het arrest nr. 25/95, zelf een rechtsonzekerheid in het leven roepen, aangezien zij het gewettigde vertrouwen zou schokken van diegenen die zijn afgegaan op de oplossing die in dat arrest nr. 25/95 is vastgelegd.

B.5.1. Het komt de wetgever toe verjaringstermijnen vast te stellen die een einde maken aan de door het Hof in zijn arrest nr. 25/95 vastgestelde discriminatie. Aan hem komt het eveneens toe om te oordelen in welke mate het past de rechtsonzekerheid te voorkomen die zou voortvloeien uit de omstandigheid dat voorbije situaties, die niet het voorwerp hebben uitgemaakt van in kracht van

gewijsde gegane beslissingen, opnieuw aan de orde zouden kunnen worden gesteld. De maatregelen die de wetgever te dien einde zou nemen, zouden door het Hof kunnen worden gecensureerd indien zij zelf discriminerend zouden zijn.

B.5.2. Maar het Hof zou zijn bevoegdheden te buiten gaan indien het, terwijl het in zijn arrest nr. 25/95 heeft vastgesteld dat het voormelde artikel 26 de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt, zelf, later, via een antwoord op de vraag die aan het Hof in onderhavige zaak wordt gesteld, zou bepalen vanaf welke datum en ten aanzien van welke gedingen het arrest nr. 25/95 waarbij artikel 26 ongrondwettig is verklaard, uitwerking moet hebben.

Om die redenen,

het Hof

verklaart zich onbevoegd om de werking in de tijd van het arrest nr. 25/95 te bepalen.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 19 februari 1997.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

M. Melchior